

УДК 352.07

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.1.34>**О. О. Шевченко**<https://orcid.org/0000-0003-1825-233X>

Researcher ID: AAE-3258-2020

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Донбаської державної машинобудівної академії**С. П. Пономарьова**здобувач ОПП «Публічне управління та адміністрування»
Донбаської державної машинобудівної академії

МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

У статті виконано розв'язання актуальної наукової проблеми удосконалення ключових аспектів механізму публічного управління та адміністрування системою суспільно-економічних відносин на рівні територіальних громад; досліджено ґенезу та теоретичний підхід до формування системи суспільно-економічних відносин, основи розбудови публічного управління системою суспільно-економічних відносин у територіальних громадах, зокрема проаналізовано процес формування і реалізації публічного управління суспільно-економічними відносинами в територіальних громадах та їх відображення у нормативно-законодавчій площині; обґрунтовано підходи щодо реалізації публічного управління системою соціально-економічних відносин в Україні та зарубіжних країнах; досліджено стан і процеси формування та реалізації публічного управління соціально-економічними відносинами у територіальних громадах України; наведено проблеми інституціоналізації публічного управління системою соціально-економічних відносин у територіальних громадах, що дало змогу виділити ключові фактори впливу; оцінено зарубіжний досвід публічного управління системою суспільних відносин; обґрунтовано побудову та аналіз модернізованої суспільно-економічної моделі держави з диференційованою стратегією функціонування сучасного механізму публічного управління та адміністрування з метою розв'язання актуальних проблем державного та публічного управління, адміністрування, розбудови територіальних громад, що вимагає модернізації суспільно-економічних процесів в органах публічного управління, формування нових підходів до застосування державної політики; запропоновано застосування шляхів модернізації механізму суспільно-економічних відносин на рівні територіальних громад, що відповідає досягненню відповідних цілей і завдань на всіх рівнях публічного управління та місцевого самоврядування з використанням критеріїв та показників оцінювання результативності цієї реалізації.

Ключові слова: відносини, система суспільно-економічних відносин, суспільно-економічні комунікації, територіальні громади, публічне управління, органи публічного управління, сталий розвиток територій, бізнес-структури, громадські організації, інститути громадянського суспільства.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Реформування територіальної організації влади на засадах децентралізації є одним із ключових напрямів системних суспільних трансформацій в Україні.

Новий адміністративно-територіальний устрій, заснований на засадах субсидіарності, балансу загальнодержавних інтересів з інтересами населення регіонів та громад, забезпечення спроможності й

самостійності територіальних громад щодо вирішення питань місцевого значення, повинен сприяти підвищенню результативності і ефективності публічного управління в територіальних громадах. Наразі сучасна громада потребує зовсім нового підходу, який забезпечить синергетичний ефект поєднання ресурсів та можливостей кожного окремого суб'єкта та їх плідної спільної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Висвітлення проблеми знайшло відображення в дослідженнях окремих вітчизняних учених – Оболенський О. Ю., Полянська Я. В., Яценко Т. [1, с. 27; 2, с. 196; 3, с. 185], зокрема теоретичні напрацювання з управління, які слугують фундаментальною основою для розроблення механізмів взаємодії органів публічного управління та громадськості. Але не зважаючи на значні теоретичні та практичні напрацювання у вивченні та реалізації механізмів взаємодії, процес формування і реалізації суспільно-економічних відносин як вагомого управлінського інструменту взаємодії органів публічного управління із суб'єктами господарювання і населенням на рівні територіальних громад потребує додаткових досліджень, що і зумовлює актуальність дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На даний час триває реформа управління та децентралізація публічної влади на рівні територіальних громад, життєві на сьогодні підходи до місцевого самоврядування недостатньо сприяють підходам до розв'язання проблем, що є достатньо актуальними на рівні територіальних громад. Система суспільно-економічних відносин виступає ключовим засобом щодо застосування на практиці переваг нового підходу для досягнення сталого економічного розвитку на рівні кожної територіальної громади України. Необхідність теоретичного обґрунтування і розробки рекомендацій щодо удосконалення суспільно-економічного забезпечення діяльності органів публічного управління в територіальних громадах є очевидною.

Мета статті полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні науково-обґрунтованих шляхів удосконалення публічного

управління системою суспільно-економічних відносин як ефективного засобу підвищення результативності діяльності органів публічного управління в територіальних громадах в умовах реформування.

Виклад основного матеріалу. У сфері динамічних процесів суспільного життя суспільні відносини як спосіб взаємопов'язаності ланок суспільства відіграють важливу роль між сферами і підсистемами країни, між державним та місцевим рівнями влади, між суб'єктами господарювання, відповідними соціальними групами і населенням, соціальними організаціями і відповідними інститутами. Трансформація соціально-економічної підсистеми України на засадах децентралізації влади і реформування місцевого самоврядування поглиблює питання вдосконалення, у першу чергу, суспільно-економічних відносин, їх змін, змісту і впливу на розвиток територіальних громад. В сучасному суспільстві виникає ряд певних проблем, які пов'язані з нерівностями і асиметрією у діях економічних суб'єктів, розбіжністю в економічних інтересах та недостатньою збалансованістю економічних можливостей і потреб суспільства. Усе це негативно впливає на розвиток економіки, знижуючи його темпи та динаміку змін. Економічні відносини є допоміжним засобом формування економічного базису, розвитку галузей народного господарства і підвищення ролі впливу органів публічного управління на результати економічних процесів. Проблеми еволюції сучасного суспільства вимагають від економічної теорії як науки нової методології, розробки конкретних концепцій і моделей, які стануть підґрунтям для переходу економічних систем країн на новий рівень ефективного розвитку за умов постійно зростаючих суспільних потреб. Емпіричні дослідження виявляють, що набули змін фактори та умови генезису системи, а попередні методи й моделі вже не дають ефективних рішень актуальних проблем економічної політики [4, с. 15].

Важливе місце у формуванні суспільно-економічних відносин займає компонент влади, що сприяє розвитку економіки. Тому варто акцентувати увагу на важливості ролі публічного управління та адмі-

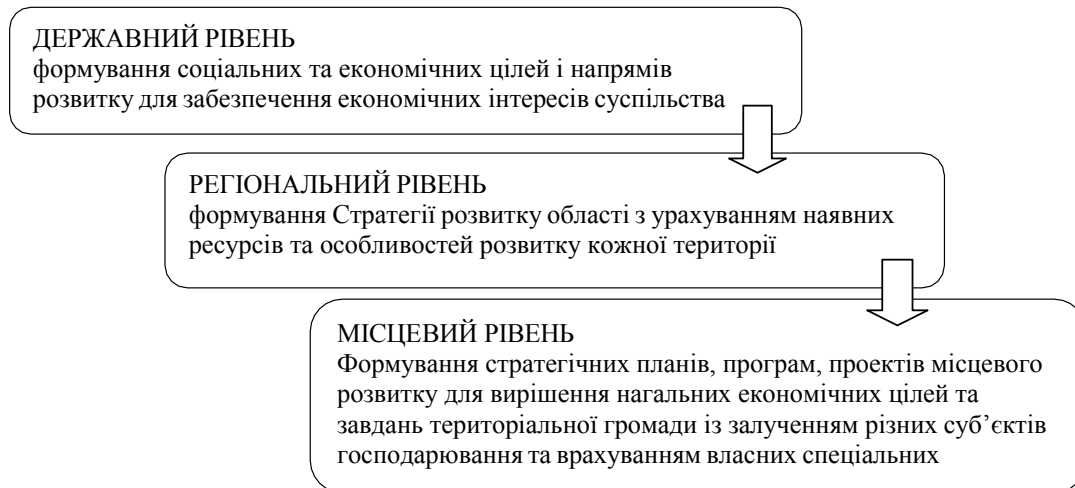

Рис. 1. Формування системи суспільно-економічних відносин за рівнями

ністрування, оскільки саме воно формує відповідну законодавчу і нормативну базу для побудови системи суспільно-економічних відносин, формуючи для неї передумови виникнення, застосування і належного розвитку. Органи публічного управління, як головні суб'єкти формування системи суспільно-економічних відносин, діють в нормативно-законодавчій площині та у від-

повідному інституційному середовищі суспільства. Окреслена система суспільно-економічних відносин призначена для узгодження і збалансованості відповідних соціальних та економічних інтересів держави, місцевого самоврядування, територіальних громад, суб'єктів господарювання і населення. З метою окреслення практичного змісту, спрямованості і ролі суспільних відносин слід розглядати їх на

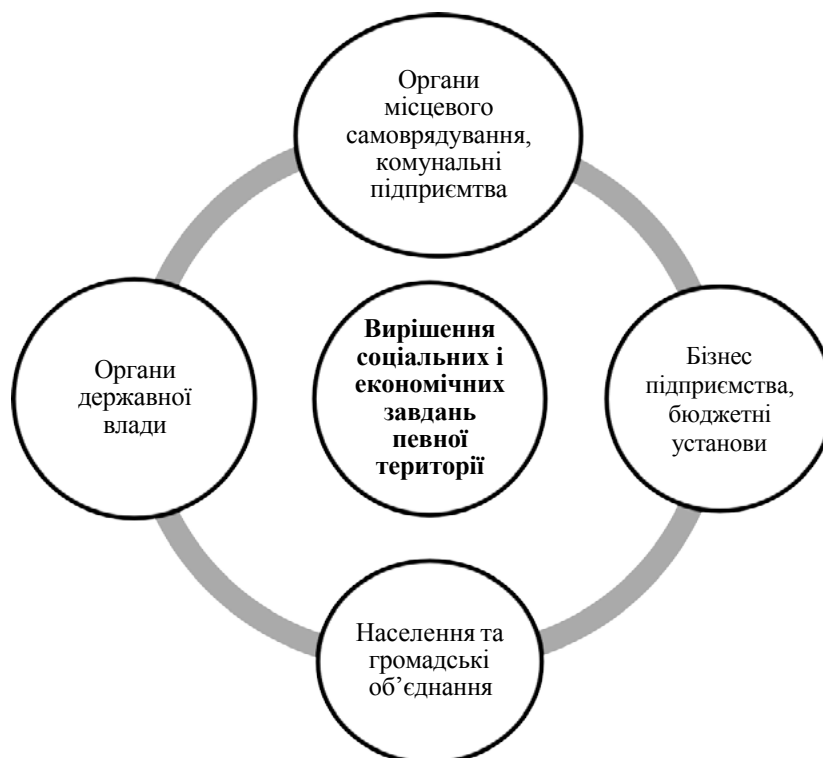

Рис. 2. Суб'єкти формування та реалізації системи суспільно-економічних відносин

різних рівнях адміністративно-територіального устрою держави, з урахуванням змісту відповідних поставлених завдань та цілей, ступеню взаємодії та необхідності залучення певного закладеного потенціалу. Ураховуючи принцип субсидіарності та розмежування функціональних повноважень та обов'язків, кожен суб'єкт взаємодії виконує свою важливу роль в існуючій системі формування та розвитку суспільно-економічних відносин (рис. 1).

Задля вирішення соціально-економічних завдань певної території необхідно залучення головних учасників, в тому числі: органів державної влади, органів місцевого самоврядування та відповідних підприємств, бізнес структур, фінансових установ та міжнародних організацій, населення та громадських об'єднань, які діють на функціонують на території відповідної громади. Саме ці головні учасники виступають суб'єктами суспільно-економічних відносин та приймають відповідальну роль у формуванні та реалізації системи суспільно-економічних відносин на рівні територіальних громад.

Регулювання суспільно-економічних відносин забезпечується завдяки вірному проектуванню та організації плину процесів формування суспільно-економічних відносин. Таку систему управління можна побудувати за узагальненим змістом етапів їх побудови, а в разі специфіки сфери застосування урахувати специфіку та характер кожного окремого суб'єкта та об'єкта, для якого вони призначені.

Система суспільно-економічних відносин органів публічного управління відноситься до складової частини економічного розвитку не тільки суспільства в цілому чи держави, а в першу чергу до інституцій місцевого рівня – територіальних громад, які формують умови для створення економічного базису їх розвитку, побудови механізмів їх регулювання, модернізації та складають основу визначення економічних завдань.

Еволюція суспільно-економічних відносин на рівні територіальних громад розпочинається з активізації реформ щодо децентралізації влади та часткового відсторонення держави від прямого

Рис. 3. Управлінський інструментарій задля реалізації системи суспільно-економічних відносин

втручання в їх економічне становище. Це зумовлює необхідність пошуку нових відповідних ресурсів, методів та форм взаємодії державних, місцевих і означених секторів господарювання, направлених на розвиток територіальних громад та вирішення певних економічних завдань та цілей. Однак, на сьогоднішній день немає належної результативної ефективної моделі, яка б дозволила успішно взаємодіяти кожному суб'єкту відносин та вирішувати ряд нагальних економічних проблем.

Таким чином, на сучасному етапі важливим завданням є процес відтворення суспільно-економічних відносин щодо ефективних джерел економічного і соціального розвитку як країни в цілому, так і її адміністративно-територіальних одиниць зокрема. Без належного рівня економічного розвитку всіх адміністративно-територіальних одиниць країна не може бути економічно розвиненою, що свідчить про обмеженість дослідження проблеми побудови раціональних суспільно-економічних відносин на різних рівнях управління державою, особливо щодо місцевого самоврядування, на рівні територіальних громад.

Процес децентралізації влади, що активно проводиться на місцях, заклав основу інституціональних змін на місцевому рівні, також має відповідний результат, коли окрема адміністративно-територіальна одиниця отримує певні владні інституції, механізми управління та моделі взаємодії органів публічного управління.

З метою досягнення економічних цілей сталого розвитку територій та враховуючи глобальні суспільні тенденції в рамках децентралізації влади доречно здійснити суттєву трансформацію сучасної існуючої системи публічного управління, зокрема її удосконаленням суспільно-економічними відносинами. Так, ураховуючи теоретично-методологічний підхід, аналіз стану, аспектів формування та інструментів реалізації суспільно-економічних відносин пропонується здійснення певного ряду заходів для удосконалення публічного управління ними. А саме, необхідно визнати пріоритетну роль органів публічного управління та адміністрування у реалізації відносин; використовувати систему

суспільно-економічних відносин в якості засобу управління органів публічного управління на рівні територіальних громад, який забезпечує сталий економічний розвиток (рис. 3).

Висновки. Підсумовуючи, слід підкреслити, що систему суспільно-економічних відносин як першооснову формування і потужний ресурс розвитку територій необхідно використовувати в якості засобу публічного управління, який забезпечує сталий економічний порядок і є ключовим управлінським важелем у розвитку сучасного суспільства. На нашу думку, з метою формування системи суспільно-економічних відносин на рівні територіальних громад необхідно застосовувати проектний підхід, який передбачає: детальний аналіз нагальної проблеми; врахування наявних ресурсів та можливостей громади; залучення широкого кола зацікавлених сторін; можливість часткового або повного со-фінансування проекту, направлено на вирішення проблеми; чітке визначення обсягів, необхідних для виконання робіт; аналіз оцінених ризиків і загроз; вимірювання якісних та кількісних параметрів реалізації та досягнення бажаного результату.

Список використаної літератури:

1. Оболенський О. Ю. Розвиток суспільства та публічне управління. Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. Київ, 2013. № 3. С. 27–33.
2. Полянська Я. В. Аналіз стану і процесів формування економічних відносин місцевої влади та територіальних громад. *Evropský politický a právní diskurz* Європейський політико-правовий дискурс : міжнародний науково-теоретичний журнал. 2020. Т. 7. № 6. С. 196–203.
3. Яценко Т. Взаємовідносини органів місцевого самоврядування та місцевих державних адміністрацій з питань реалізації делегованих повноважень. *Local Government. Public Administration and Local Government*. 2016. № 2 (29). С. 183–189.
4. Шевченко О. О. Еволюція господарської системи: методологія аналізу у світовій економічній думці (кінець XIX – початок XXI ст.): монографія. Київ : «Центр учбової літератури», 2017. 304 с.

Shevchenko O., Ponomarova S. Mechanism of public management of the system of socio-economic relations at the level of territorial communities of Ukraine

The article provides a solution to the current scientific problem of improving the key aspects of the mechanism of public management and administration by the system of socio-economic relations at the level of territorial communities; the genesis and theoretical approach to the formation of the system of socio-economic relations, the basis of the development of public management of the system of socio-economic relations in territorial communities were investigated, in particular the process of formation and implementation of public management of socio-economic relations in territorial communities and their reflection in the regulatory and legislative plane was analyzed; approaches to the implementation of public management of the system of socio-economic relations in Ukraine and foreign countries are substantiated; the state and processes of formation and implementation of public management of socio-economic relations in territorial communities of Ukraine were investigated; the problems of institutionalization of public management of the system of socio-economic relations in territorial communities are given, which made it possible to identify key influencing factors; the foreign experience of public management of the public relations system was evaluated; the construction and analysis of a modernized socio-economic model of the state with a differentiated strategy for the functioning of the modern mechanism of public management and administration with the aim of solving the actual problems of state and public management, administration, development of territorial communities, which requires the modernization of socio-economic processes in public administration bodies, is substantiated, formation of new approaches to the application of state policy; the application of ways to modernize the mechanism of socio-economic relations at the level of territorial communities is proposed, which corresponds to the achievement of relevant goals and objectives at all levels of public administration and local self-government using criteria and indicators for evaluating the effectiveness of this implementation.

Keywords: *relations, system of socio-economic relations, socio-economic communications, territorial communities, public administration, public administration bodies, sustainable development of territories, business structures, public organizations, institutions of civil society.*